

De Letselschade Richtlijn Rekenmodel Overlijdensschade

Inhoud

1. Inleiding
2. Definities
3. Afbakening aanbeveling
4. Uitgangspunten berekening overlijdensschade
5. Voordeelverrekening
6. Verdeling onder vorderingsgerechtigden
7. Kapitalisatie/Sterftekanscorrectie
8. Indexering
9. Toepassen richtlijn: Inwerkingtreding/overgangsbepaling
10. Bijlagen
 - a. Tabel 1 Nibud componenten netto consumptief inkomen
 - b. Tabel 2: Weggefallen Normatieve Uitgaven
 - c. Tabel 3: Verdeling gezinsleden consumptief aandeel Nibud/CBS
 - d. Toelichting op De Letselschade Richtlijnen

1. Inleiding

In de letselschadepraktijk neemt de begroting van overlijdensschade zoals bedoeld in artikel 6:108 BW een speciale plaats in. De impact op de nabestaanden is altijd zeer groot. Dit geldt zo mogelijk nog meer indien het overlijden het gevolg is van een voorval waarvoor een ander geheel of gedeeltelijk aansprakelijk is, omdat de nabestaanden het overlijden als ‘onnodig’ zullen ervaren.

De tot in 2014 gehanteerde methodiek om overlijdensschade te berekenen, lijkt niet meer te passen bij de maatschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen decennia. Bovendien doet deze methodiek naar het oordeel van De Letselschade Raad soms te weinig recht aan de nabestaanden. Daarom is een nieuwe methodiek voor de berekening van overlijdensschade ontwikkeld.

In 2009 hebben bij de letselschadepraktijk betrokken partijen een Denktank Overlijdensschade in het leven geroepen. Bij de samenstelling van de Denktank is zorgvuldig gekeken naar een brede vertegenwoordiging van de zijde van zowel betrokkenen (belangenbehartigers van nabestaanden), als verzekeraars, als ook van participatie vanuit de wetenschap en de rechtelijke macht.

De Letselschade Raad heeft het initiatief al in een vroeg stadium omarmd. Vanuit de Werkgroep Materiële Normering van De Letselschade Raad is deelgenomen aan de Denktank.

In de zomer van 2014 heeft de Denktank Overlijdensschade zijn rapport uitgebracht. In het rapport wordt een aanbeveling gedaan om, binnen de kaders van het Burgerlijk Wetboek, te komen tot een

meer evenwichtige begroting van een overlijdensschade, waarbij zo veel mogelijk objectieve maatstaven worden gehanteerd.

De kern van de aanbeveling is om bij de berekening van overlijdensschade uit te gaan van een gezin als economische eenheid. De achtergeblevenen moeten na het ongeval hun levensstandaard van vóór het ongeval kunnen voortzetten. De besparing van kosten door het wegvallen van de overledene wordt op objectieve wijze vastgesteld, waarbij ruimte blijft voor het aanpassen van de berekening aan individuele omstandigheden.

Om tot objectieve criteria te komen, is aansluiting gezocht bij tabellen en rekenmethodieken die het Nibud hanteert. Tevens berekende het Nibud de vastgestelde percentages in deze richtlijn.

De Letselschade Raad heeft de aanbevelingen van de Denktank Overlijdensschade overgenomen en verwerkt in De Letselschade Richtlijn Rekenmodel Overlijdensschade. Deze richtlijn staat niet op zich. Voor de nadere toelichting op het Rekenmodel, de precieze berekening van overlijdensschade en de tabellen van het Nibud verwijzen wij u naar de Notitie van de Denktank Overlijdensschade en de rapportage van het Nibud van juli 2014. Beide zijn te vinden op www.deletselschaderaad.nl.

Met de inwerkingtreding van De Letselschade Richtlijn Rekenmodel Overlijdensschade wordt het voorheen gehanteerde onderscheid tussen vaste en variabele lasten losgelaten. In de oude methodiek werden de vaste lasten in het gezin verdeeld in de verhouding 2:1 tussen de achtergebleven ouder en de kinderen. De variabele lasten werden verdeeld volgens de Amsterdamse schaal die stamt uit het begin van de vorige eeuw.

De oude rekenmethode kende diverse nadelen. Ten eerste bestond onduidelijkheid over wat wel en niet onder vaste lasten moest worden verstaan. Ook was het onduidelijk of een bepaald inkomensbestanddeel aan het gezin in zijn geheel of aan een der vorderingsgerechtigden moest worden toegerekend.

Ten tweede kon er een groot verschil in uitkomsten ontstaan. Juist daarom waren deskundigen op het gebied van de begroting van overlijdensschade het vaak oneens over de wijze waar bepaalde inkomsten en vergoedingen in de berekening moesten worden opgenomen. Ten derde ontstond er door het strikte onderscheid tussen de vordering van de achtergebleven kinderen en van de ouder een belang om een uitkering of schadecomponent aan een van die partijen toe te rekenen om aldus de uitkomst te beïnvloeden. Niet zelden had de achtergebleven ouder een berekend overschot terwijl de kinderen een berekend tekort hadden, doordat er in de situatie na ongeval vanuit werd gegaan dat zij een deel van de vaste lasten droegen.

Het oude model was weinig transparant. Ook was het resultaat van de berekening in veel gevallen nauwelijks uit te leggen aan nabestaanden.

De Letselschade Richtlijn Rekenmodel Overlijdensschade levert naar de overtuiging van De Letselschade Raad een bijdrage aan meer rechtszekerheid van nabestaanden.

2. Definities

Overlijdensschade

De schade die wordt bedoeld in artikel 6:108 lid 1 Burgerlijk Wetboek.

Economische eenheid

Voor de berekening van overlijdensschade wordt het samenlevingsverband waartoe de overledene behoorde (gezin), gezien als economische eenheid. Daarbij wordt tevens rekening gehouden met verplichtingen jegens niet inwonende kinderen.

Netto consumptief inkomen

Het Nibud heeft het netto(consumptief) inkomen gedefinieerd in zijn rapportage van juli 2014 (zie tabel 1).

Let op: het uitgangspunt voor het berekenen van de (weggevalen) uitgaven is het (totaal) besteedbaar inkomen. Hierbij worden alle inkomstenbronnen bij het inkomen opgenomen en niet verrekend met bepaalde uitgavenposten. Dit komt zo dicht mogelijk in de buurt van het daadwerkelijke bedrag waarover huishoudens keuzevrijheid hebben.

Weggevalen Normatieve Uitgaven (WNU)

Het Nibud heeft de Weggevalen Normatieve Uitgaven gedefinieerd in zijn rapportage van juli 2014 (zie tabel 2).

Bij inkomens onder de € 24.000 gelden de percentages uit de kolom behorend bij een inkomen van € 24.000. Bij een inkomen dat ligt tussen de vermelde inkomens, dient geïnterpoleerd te worden.¹ Bij inkomens van meer dan € 96.000 per jaar gelden de percentages uit de kolom behorende bij een inkomen van € 96.000.

Bij een huishoudsamenstelling met meer dan drie kinderen dienen de percentages voor een huishoudsamenstelling met drie kinderen te worden gehanteerd.

Weggevalen Uitgaven (WU)

De specifieke door het overlijden van de volwassene weggevalen uitgaven zijn gelijk aan het verschil in kosten tussen de situatie zonder het overlijden en de situatie na het overlijden. Een voorbeeld van een weggevalen uitgave is het vrijvallen van de hypotheek. Meer voorbeelden staan in het Hoofdstuk 6 van de Notitie Denktank Overlijdensschade.

¹ Voorbeeld interpolatie voor een paar zonder kinderen, met een netto gezinsinkomen van € 44.550 per jaar. Bij een netto gezinsinkomen van € 36.000 bedraagt het WNU-percentage 27,4%. Bij netto gezinsinkomen van € 48.000 bedraagt het WNU-percentage 23,9%. In dit specifieke geval bedraagt het WNU-percentage na interpolatie: $27,4\% + ((€ 44.550 - € 36.000) / (€ 48.000 - € 36.000)) * (23,9\% - 27,4\%) = 24,9\%$.

Bijkomende Uitgaven (BU)

Bijkomende uitgaven (BU) zijn de kosten als gevolg van het overlijden, zoals kosten door verlies van zelfwerkzaamheid en voor huishoudelijke hulp. Onder bijkomende uitgaven vallen ook sociale oppas-kosten en extra opvang, zoals kosten van een kinderdagverblijf, buitenschoolse opvang van de kinde-ren en gastouderopvang. Ook andere uitgaven kunnen onder bijkomende uitgaven vallen.

3. Afbakening Richtlijn

De richtlijn ziet op de te hanteren methode om de schade te begroten als bedoeld in artikel 6:108 lid 1 BW. De begroting van de kosten teraardebestelling 6:108 lid 2 BW is niet in de richtlijn opgenomen.

De Richtlijn is toepasbaar voor het overgrote deel van de overlijdensschadezaken. De rekenmetho-diek gaat uit van het traditionele 2-oudergezin. Voor zover sprake is van bijzondere omstandigheden, zal de schade concreet moeten worden vastgesteld. Daarbij dient te worden gehandeld in de geest van de richtlijn. Dit betekent met behulp van het rekenmodel, waarbij het gezinsinkomen centraal staat en de berekening verloopt conform de Nibud-systematiek.²

4. Uitgangspunten berekening overlijdensschade

Bij de methode voor de berekening van de overlijdensschade (6:108 BW) zijn de volgende aspecten leidend:

- a. Het gezin wordt beschouwd als een economische eenheid.
- b. Het netto besteedbare (consumptieve) inkomen voor en na het overlijden is de basis voor de berekening.
- c. Ter bepaling van de behoefte aan levensonderhoud komen de uitgaven die wegvallen als ge-volg van het overlijden in mindering op het netto besteedbare gezinsinkomen.

De overlijdensschade wordt als volgt berekend:

1. Het netto gezinsinkomen zonder het overlijden (kolom 3) wordt verminderd met een vastgesteld percentage weggevallen normatieve uitgaven (WNU - kolom 4/tabel 2). Het percentage WNU is af-hankelijk van het gezinsinkomen en het aantal gezinsleden in combinatie met de leeftijden van de kinderen zonder overlijden(kolom 2). Dit leidt tot de vaststelling van de behoefte van het gezin (ko-lom 5). Eventuele bijzondere omstandigheden, zoals een kind dat extra zorg (en kosten) nodig heeft, kunnen in kolom 8 worden ingevoerd in de berekening.

2. Het netto gezinsinkomen na het overlijden wordt verhoogd met andere weggevallen uitgaven (WU- kolom 7) en wordt verminderd met de bijgekomen uitgaven (BU - kolom 8).

² Op alle De Letselschade Richtlijnen is een hardheidsclausule van toepassing. Zie bijlage 'Toelichting op De Letselschade Richtlijnen'.

3. Het verschil tussen de uitkomst van stap 1 (kolom 5) en stap 2 (uitkomst kolommen 6 t/m 8) vormt de jaarschade (kolom 9).

Zie het onderstaande voorbeeldschema.

kolom 1 Jaar	kolom 2			kolom 3 cons.ink gezin ZO	kolom 4		kolom 5 behoefte gezin NO	kolom 6 cons.ink gezin NO	kolom 7 WU NO	kolom 8 BU NO	kolom 9 schade gezin NO
	Volw	kind1 1-1-2001 leeftijd ZO	kind2 1-1-1999 leeftijd ZO		weggeval- len normat.uitg. (WNU)						
2011	2	10	12	36.000	17,80%	6.408	29.592	20.000	-	-	9.592
2012	2	11	13	36.000	16,60%	5.976	30.024	20.000	-	-	10.024
2013	2	12	14	36.000	16,60%	5.976	30.024	20.000	-	-	10.024
2014	2	13	15	36.000	15,70%	5.652	30.348	20.000	-	-	10.348
2015	2	14	16	36.000	15,70%	5.652	30.348	25.000	-	-	5.348
2016	2	15	17	36.000	15,70%	5.652	30.348	25.000	-	-	5.348
2017	2	16	18	36.000	15,70%	5.652	30.348	25.000	-	-	5.348
2018	2	17	19	36.000	15,70%	5.652	30.348	25.000	-	-	5.348
2019	2	18	20	36.000	15,70%	5.652	30.348	25.000	-	-	5.348
2020	2	19		36.000	18,40%	6.624	29.376	25.000	-	-	4.376
2021	2	20		36.000	18,40%	6.624	29.376	25.000	-	-	4.376
2022	2			36.000	27,40%	9.864	26.136	25.000	-	-	1.136
enz.							-				

Aandachtspunt: het Nibud hanteert de sluitende begroting als uitgangspunt. Vanaf een netto besteedbaar inkomen van € 48.000 per jaar is sprake van een overschot op de begroting. Het is niet mogelijk om vast te stellen welk deel van het overschot kan worden toegeschreven aan de volwassene die wegvalt. Daarom is het overschot in zijn geheel toegeschreven aan het huishouden en niet opgenomen in het WNU-percentage. Indien in een betreffende casus in verband met dit overschot alsnog een correctie is gewenst, kan dit met de weggeval- len uitgaven (kolom 7) worden bewerkstelligd.

5. Voordeelverrekening

Een onderdeel van de Richtlijn is een regeling voor de verrekening van uitkeringen die de vorderingsgerechtigden na het overlijden ontvangen. Dergelijke uitkeringen dienen op het totaal van de gezinschade (zie kolom 9 van het voorbeeldschema hierboven) in mindering gebracht te worden, tenzij criteria van redelijkheid en billijkheid zich daartegen verzetten.

Toelichting:

- Doordat van een gezin als economische eenheid wordt uitgegaan, is in beginsel niet van invloed wie de begunstigde van de uitkering is.
- Er moet rekening worden gehouden met de aard van de uitkering. De geldende jurisprudentie dient te worden gevolgd. Periodieke uitkeringen zoals belastingvoordeel, nabestaandenpensioen en vermindering periodieke uitgaven, worden al in de berekening van het netto besteedbare inkomen volgens het Nibud-model meegenomen.
- Eenmalige uitkeringen kunnen ook zonder overlijden tot uitkering komen, zoals bij een gecombineerde levensverzekering met spaarcomponent. Het eventuele voordeel zit dan niet in de uitkering op zich, maar in het moment van uitkering en de mogelijke bespaarde premie. (De uitkering kan immers ook lager zijn doordat de looptijd niet is afgemaakt.)

Een uitkering ter vergoeding van affectieschade (in 2014 nog een wetsvoorstel) dient in geen geval te worden verrekend.

6. Verdeling onder vorderingsgerechtigden

De Letselschade Raad onderschrijft het standpunt van de Denktank dat een verdeling van de schade over de vorderingsgerechtigden achterwege kan blijven. De Raad doet de aanbeveling de berekende schade niet te verdelen onder de individuele gezinsleden.

Het niet verdelen van de berekende gezinsschade sluit aan bij de feitelijke situatie van het overgrote deel van de gezinnen: de achtergebleven ouder blijft alimentatieplichtig jegens de kinderen. De vordering wordt pro se en namens de kinderen ingediend.

Indien er minderjarige kinderen zijn, kan de kantonrechter de overgebleven ouder machtigen de vaststellingsovereenkomst aan te gaan namens haar- of hemzelf en de kinderen.

Indien betrokkenen toch een verdeling van de schade voorstaan, kan gebruik worden gemaakt van het door het Nibud/CBS aangehouden verdelingspercentage (tabel 3). Feitelijk zal de verdeling ieder jaar opnieuw moeten worden vastgesteld, omdat de percentages per gezinslid veranderen naarmate kinderen ouder worden.

De verdeling van de schade tast de omvang van de totale schade (gezinsschade) niet aan.

7. Kapitalisatie/sterftekans

Bij de begroting van toekomstschade wordt gekapitaliseerd overeenkomstig de gangbare praktijk, rekening houdend met rendement en inflatie.

De jaarlijkse sterftekanscorrectie wordt niet in de kapitalisatie meegenomen. Bij de berekening van de toekomstschade wordt uitgegaan van de tussen partijen overeengekomen looptijd*. Indien sprake is van voortdurende (levenslang durende) schade, dan geldt voor wat betreft de maximale duur van de looptijd in ieder geval de statistische eindleeftijd van de achtergebleven partner of overledene, wiens eindleeftijd het eerst wordt bereikt. De statistische eindleeftijd wordt vastgesteld op basis van de meest recente CBS tabel dienaangaande.

*) Hiervoor is gekozen omdat de sterftekanscorrectie van de kinderen anders is dan van de overgebleven ouder. De looptijd voor de berekening van overlijdensschade van inwonende kinderen is veelal beperkt.

8. Indexering

De te hanteren tabellen van het Nibud zullen in elk geval om de vijf jaar worden herbeoordeeld en herzien.

9. Toepassen Richtlijn: inwerkingtreding/overgangsbepaling

De Richtlijn ziet op alle overlijdensschade zaken waarbij de datum van overlijden is gelegen op of na de dag van publicatie van deze richtlijn. Zaken van vóór de ingangsdatum van de richtlijn moeten worden beoordeeld en begroot conform de ten tijde van het overlijden gangbare wijze. Het staat partijen vrij om in goed onderling overleg het nieuwe rekenmodel te gebruiken in gevallen waarin nog geen overlijdensschadeberekening is gemaakt.

11. Bijlagen

Tabel 1 Nibud componenten netto consumptief inkomen

Inkomensbron	
Bruto loon uit arbeid hoofdkostwinner	+
Bruto loon uit arbeid partner	+
Bruto loon uit arbeid kinderen ¹	+
Fiscale winst hoofd kostwinner	+
Fiscale winst over de leden van het huishouden	+
Sociale uitkeringen	+
Bruto pensioen	+
Bijverdiensten	+
Inkomsten uit vermogen	+
Huurtoeslag	+
Zorgtoeslag	+
Kinderbijslag, kindgebonden budget	+
Kinderopvangtoeslag	+
Studiefinanciering, Tegemoetkoming Schoolkosten	+
Ontvangen alimentatie	+
Koopsubsidies	+
Overig inkomen (kostgeld)	+
Premies werknemersverzekeringen ²	-
Premies volksverzekeringen en AOW ANW AWBZ	-
Loon en inkomstenbelasting (waarbij de hypotheekrenteaftrek (=negatieve opbrengst eigen woning), heffingskortingen, alle aftrekposten (ook voor zelfstandigen) en bijtellingen, zoals de fiscale bijtelling voor de leaseauto, zijn verrekend)	-
Procentuele premie ZVW ³	-
Totaal besteedbaar inkomen (Nibud-definitie)⁴	=

- 1) Het Nibud laat het inkomen van de kinderen buiten beschouwing, afgezien van eventueel kostgeld.
- 2) Pensioenbijdrage, e.d.
- 3) De nominale premie ZVW (de premie die iedere verzekeringsplichtige betaalt voor zijn zorgverzekering) wordt niet opgenomen in de berekening van het netto inkomen. De inkomensafhankelijke bijdrage ZVW (de werkgeversheffing Zvw en de bijdrage Zvw) dient wel opgenomen te worden.
- 4) Voor de vaststelling van het netto gezinsinkomen dient het inkomen uit vermogen buiten beschouwing te worden gelaten. De belasting in Box 3 vormt wel onderdeel bij de bepaling van het netto inkomen.

Tabel 2: Weggevallen Normatieve Uitgaven

Samenstelling Huishouden	Netto consumptief inkomen in euro's						
	24.000	36.000	48.000	60.000	72.000	96.000	84.000
Paar zonder kinderen	28,1%	27,4%	23,9%	21,7%	20,3%	18,5%	19,3%
Paar met 1 kind onder de 13 jaar	20,9%	19,9%	17,8%	16,3%	15,2%	13,9%	14,5%
Paar met 1 kind van 13 jaar of ouder	20,3%	18,4%	16,7%	15,1%	14,1%	12,9%	13,4%
Paar met 2 kinderen onder de 13 jaar	20,2%	17,8%	16,1%	14,7%	13,7%	12,7%	12,9%
Paar met 2 kinderen, waarvan 1 jonger is dan 13 jaar en 1 13 jaar of ouder is	19,7%	16,6%	15,2%	13,7%	12,7%	11,5%	12,0%
Paar met 2 kinderen van 13 jaar of ouder	19,3%	15,7%	14,7%	13,2%	12,1%	10,9%	11,5%
Paar met 3 kinderen onder de 13 jaar ¹	21,2%	17,2%	15,6%	14,0%	12,9%	11,6%	12,2%
Paar met 3 kinderen, waarvan twee jonger dan 13 jaar en één 13 jaar of ouder	21,3%	16,6%	15,4%	13,7%	12,6%	11,3%	11,8%
Paar met 3 kinderen, waarvan één jonger dan 13 jaar en twee 13 jaar of ouder	21,5%	16,2%	15,2%	13,5%	12,4%	11,0%	11,6%
Paar met 3 kinderen van 13 jaar of ouder	21,7%	15,7%	15,1%	13,4%	12,2%	10,8%	11,4%

1) De gegeven percentages gelden bij drie of meer kinderen, conform het Nibud.

Tabel 3: Verdeling gezinsleden consumptief aandeel Nibud/CBS

De Letselschade Raad doet de stellige aanbeveling de berekende schade NIET te verdelen onder de individuele gezinsleden. Indien betrokkenen toch een verdeling van de schade voorstaan, kan gebruik worden gemaakt van de onderstaande verdelingspercentages. Feitelijk zal de verdeling ieder jaar opnieuw moeten worden vastgesteld, omdat de percentages per gezinslid veranderen naarmate kinderen ouder worden.

aantal kinderen in gezin	%% totaal	%% per kind	%% ouder
1	17%	17%	83%
2	26%	13%	74%
3	33%	11%	67%
4	40%	10%	60%

Toelichting op De Letselschade Richtlijnen

Binnen De Letselschade Raad is de Werkgroep Normering verantwoordelijk voor de ontwikkeling van De Letselschade Richtlijnen. De leden van de werkgroep zijn benoemd door het Platformoverleg en treden op namens een achterban. Gedurende de ontwikkeling van een nieuwe richtlijn raadplegen de leden van de werkgroep op vaste momenten de eigen achterban. Diverse consultatierondes gaan vooraf aan de totstandkoming van een concept richtlijn. Na akkoord van het Platformoverleg is een richtlijn definitief. Deze werkwijze verzekert een zo breed mogelijk draagvlak voor De Letselschade Richtlijnen.

Voor alle De Letselschade Richtlijnen geldt een hardheidsclausule:

De Letselschade Richtlijnen voor het vaststellen van schade hebben in beginsel algemene werking. Mocht de toepassing van een dergelijke richtlijn in een gegeven geval onredelijk uitwerken of in de betreffende situatie van het slachtoffer niet passend zijn, dan treden partijen in overleg over een ander bedrag, respectievelijk een andere wijze van schadevaststelling.